

Dignitat de la dona i de l'home en les cartes paulines

per Javier Velasco Arias

Introducció

La pregunta obligada és: tot ésser humà gaudeix de la mateixa dignitat? I es plantegen una sèrie d'interrogants, complementaris de l'anterior: gaudeixen tots de la mateixa dignitat, independentment del seu lloc de naixença, de la seva condició social, de la seva diferència sexual (dona o home)?, tenen el mateix valor totes les vides, totes les persones?, tots són creditors dels mateixos drets?

En les comunitats paulines, igual que en les societats actuals, es feien aquestes preguntes.

Pau, des de la novetat del missatge de Jesús, respondrà a aquestes qüestions, i ho farà en discontinuïtat amb molts costums de la cultura de la seva època.

Les seves intuïcions marcaran un camí, del qual encara queda molt per recórrer.

La realitat és que tant en el món jueu com en el grecoromà la igualtat era una realitat inexistente.

En el món jueu no era el mateix haver nascut home que dona. Alguns textos del rabinisme ens informen sobre aquesta situació (tot i que són del segle II, molts responen a tradicions anteriors).

El testimoniatge de la dona no era vàlid, igual que no tenia validesa el testimoniatge del jugador, de l'usurer, de l'esclau, etc. (RhSh 1,8). La dona era, sense cap dubte, considerada un ésser inferior. Per això no és d'estranyar la pregària de la Toseftà: «Diu rabí Judà: cada dia s'han de recitar tres benediccions: "Beneït Aquell qui no m'ha fet ni estranger, ni dona, ni ignorant"» (TosBer 18,493).

La dona tenia vedada la lectura del text bíblic, aquest era un privilegi dels homes: el marit o el pare a la dona «pot ensenyar-li midraix, halacà i agadà, però no pot ins-

truir-la en el text bíblic; als seus fills, no obstant això, sí que pot instruir-los en el text bíblic» (Ned 4,3). Es considerava que era una cosa inútil: «Rabí Elièzer ensenya: tot el qui instrueix la seva filla en la Torà és com si la instruís en coses frívoles» (Sot 3,4).

Les diferències no només eren entre home i dona. Ja hem vist en la pregària de la Toseftà que el jueu beneïa Déu també perquè no era estranger. Els israelites es consideraven el poble escollit i això, en moltes ocasions, significava menyspreu per tot aquell qui no pertanyia a la seva raça i religió. Amb freqüència es referien a ells com a «gossos» (cf. Mc 7,27 i paral·lels).

Si el contrast entre lliures i esclaus era palès en el judaisme, la discriminació era molt més gran en el món grecoromà. L'esclau no tenia pràcticament cap dret: en qualsevol moment podia ser venut, castigat a l'arbitri del seu amo, torturat en els tribunals públics, estava a la mercè de la crueltat i dels capritxos del seu propietari. Tenia la consideració de «cosa», sota el poder absolut de l'amo. No obstant això, en l'època del Nou Testament en el món grecoromà es comencen a aixecar, cada vegada més, veus entre els pensadors contra aquesta injustícia tan gran, que aconseguiran que progressivament es vagi flexibilitzant la legislació sobre l'esclavatge. Juvenal és un exemple clar: en les seves *Sàtires* denuncia la crueltat de certs amos contra els seus esclaus. Però la realitat és que els esclaus eren un subgrup humà que s'esforçava per tenir content l'amo, amb l'esperança —moltes vegades incerta— d'aconseguir la llibertat i convertir-se en lliberts, fet que els convertia en lliures, però de segona categoria, amb alguns deures amb els seus antics amos.

Iguals en Crist

Pau, en la seva Carta als cristians de Galàcia, posa les premisses per a una situació en la qual no existeixi cap tipus de discriminació.

El text «canta» la radical igualtat de tots davant Crist: «Ja no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona: tots sou un de sol en Jesucrist» (Ga 3,28).

En Crist Jesús no compten les diferències ètniques, socials o sexuals. Les discriminacions que per alguna d'aquestes causes s'han donat, queden superades per a qui s'ha incorporat a Crist.

No obstant això, en la realitat en la qual viu Pau hi continuen havent pobres, marginats, explotats, exclosos socials, esclaus, dones víctimes d'una cultura que les menysvalora o menysprea...

Però ell afirma que totes aquestes «barreres», de raça i religió, de condició social i econòmica, de discriminació de gènere, en Crist Jesús desapareixen. No es poden donar entre els qui es diuen cristians: tot seguidor de Jesús és responsable que on es donin aquestes situacions desapareguin. I això malgrat que hi continuïn havent persones que s'obstinin a ser superiors o a dominar, al·legant raons de supremacia cultural, religiosa, racial, econòmica o de gènere.

El poder etern de Déu i la seva divinitat s'han fet visibles a la intel·ligència a través de les coses creades

La llibertat dels fills de Déu

No hem de buscar en Pau un llenguatge respecte a l'esclavitud i a la llibertat —com tampoc en altres temes— similar a la sensibilitat occidental actual, simplement perquè l'Apòstol és un jueu de la diàspora del segle I de la nostra era i, per tant, també deutor del seu context sociocultural, i no un europeu del segle XXI.

Però, Pau ha estat «tocat» per la gràcia de Déu, pel missatge de Jesús, i això significarà també un canvi radical en molts dels seus esquemes, fins i tot els culturals: «Tots nosaltres, jueus i grecs, esclaus i lliures, hem estat batejats en un sol Esperit per a formar un sol cos, i tots hem rebut com a beguda un sol Esperit.» (1Co 12,13).

Pau no afirma categòricament que els esclaus deixin de ser-ho, o que ja no hi hagi diferències de raça. Però la seva argumentació no està lluny d'aquesta afirmació: un sol cos, un sol Esperit; tant per al jueu com per al grec, per a l'esclau com per al lliure. Si l'esclau i l'amo formen un sol cos —perquè participen del mateix baptisme— significa que entre ells es crea un vincle de «germanor», ambdós s'han incorporat a Crist; tant l'un com l'altre participen del mateix Esperit Sant. Les relacions socials cobren un sentit totalment nou: ambdós, amo i esclau, participen per igual d'aquesta nova realitat.

El cristià entra en una nova perspectiva, també des del punt de vista social, i ha d'acceptar com a principi que Déu no fa distinció de persones (Rm 2,11).

I el seguidor de Jesús participa d'aquesta nova realitat: «Us heu revestit de l'home nou, que es va renovant a imatge del seu creador i avança cap al ple coneixement. Des d'ara ja no hi ha grec ni jueu, circumcís ni incircumcís, bàrbar ni escita, esclau ni lliure; només hi ha el Crist, que ho és tot i és en tots» (Col 3,10-11).

És una realitat nova, un ésser humà nou. Ja no hi ha diferències pel lloc de naixença, ni per superioritat de culte, ni per diferències culturals (els escites que vivien al nord del Mar Negre eren considerats el poble més inculte), ni per discriminacions socials. Tota dona i tot home són imatges del Creador, una imatge que Crist ha vingut a renovar. Crist és tot en tots. Ell ocupa tota l'existència humana i la penetra en tots els seus aspectes. En aquesta perspectiva no té lloc cap discriminació. Crist ha esborrat totes les diferències i ha fet tots els éssers humans germans.

No es pot asseverar que Pau reivindicés que tots els amos alliberessin als seus esclaus. És una situació que pràcticament és impensable en la seva època. Però, el que sí es pot afirmar és que va posar les bases —des del seu convenciment de la radical igualtat de tot ser humà en Crist— perquè l'esclavitud deixés d'existir.

Pau escriu a Filèmon, un cristià de Colossos, sobre el seu esclau Onèsim que havia fugit de casa i l'havia robat, i que l'Apòstol va acollir i va dur a la fe. El text és d'una riquesa humana exquisida. Val la pena llegir la carta sencera! Em faré ressò d'alguns versicles: «Qui sap si Onèsim es va separar un moment de tu perquè ara el recobris per sempre! I no ja com un esclau, sinó molt més que això: com un germà estimat. Ho és moltíssim per a mi, però molt més ho ha de ser per a tu, tant humanament

com en el Senyor. Per tant, si em tens per germà en la fe, rep-lo com si fos jo mateix» (Flm 1,15-17).

No es pot dir més clar: el canvi radical que significa considerar un germà estimat el propi esclau. I això referit no només a les relacions religioses, sinó a tot tipus de relació: «tant humanament com en el Senyor». L'expressió grega que utilitza l'apòstol, i que hem traduït per «humanament», és en *sarki* ('en carn'). Aquest terme en les llengües semites indica una relació estreta, de família (com Adam en admirar per primera vegada Eva va exclamar: «Aquesta sí que és os dels meus ossos i carn de la meua carn! [Gn 2,23]). Tant amo com esclau, doncs, participen d'una relació de germanor, de familiaritat tan estreta, que queden buides de contingut les relacions d'esclavitud tal com eren enteses en el mon grecoromà.

Pau, en la seva gosadia, encara va més lluny, s'identifica personalment amb l'esclau Onèsim: «si em tens per germà en la fe, rep-lo com si fos jo mateix» (v. 17). La identificació de tots els éssers humans en Crist és total i Pau l'assumeix amb totes les conseqüències.

Tota la creació està cridada a participar de la llibertat dels fills de Déu, trencant amb tota servitud: «L'univers creat es troba sotmès al fracàs, no de grat, sinó perquè algú l'hi ha sotmès, però manté l'esperança que també ell serà alliberat de l'esclavatge de la corrupció i obtindrà la llibertat i la glòria dels fills de Déu» (Rm 8,20-21).

Sense privilegis de raça o de cultura

Els grecs s'enorgullien de la seva cultura superior; els romans es consideraven privilegiats perquè havien conquerit el món; els jueus s'autoproclamaven el poble escollit per Déu...

Diversos textos dels que hem vist anteriorment ja clarifiquen la radical igualtat de tothom davant la Bona Nova de Jesús: tots, jueus i grecs, han estat cridats a formar un sol cos i a participar d'un únic Esperit (cf. 1Co 12,13); tots han estat revestits de l'home nou i convidats a participar de la renovació que porta Crist, que ho és tot i és en tots (cf Col 3,10-11); sabent que Déu no fa distinció de persones (Rm 2,11).

Pau haurà de sortir al pas de certs judeocristians que no volien renunciar a una situació de privilegi, per raó de la seva pretesa elecció que els feia superiors als gentils: «Per tant, quin motiu queda als jueus de gloriar-se? Cap, tots han estat exclosos. ¿Són exclosos per la llei de les obres? No, per la llei de la fe. Nosaltres sabem, en efecte, que l'home és fet just gràcies a la fe, al marge de les obres de la Llei. ¿O és que Déu és tan sols Déu dels jueus? ¿No ho és també dels pagans? Sí, també ho és dels pagans, ja que Déu és un de sol, i ell, per la fe, fa justos els circumcisos i els incircumcisos» (Rm 3,27-30).

No hi ha més que un sol Déu; un Déu que ho és tant dels jueus com dels gentils, dels circumcisos i dels incircumcisos. El que val davant Déu és l'actitud de fe, la resposta al seu do gratuït. Ningú no és justificat per pertànyer a un poble determinat, ni

per complir uns preceptes de culte exclusius o fins i tot excloents, sinó per la fe en un Déu que és Pare de tots, sense distinció.

Ni gentils ni jueus són justificables quan no han seguit la voluntat de Déu, ja que Ell s'ha manifestat a ambdós pobles, encara que de maneres diverses. Als gentils a través de la creació i per mitjà de les seves obres enmig de la humanitat: «Ara es revela com Déu castiga des del cel tota la impietat i la injustícia dels homes que ofeguen la veritat amb les seves males accions. Parlo dels qui coneixen allò que podem saber de Déu, perquè Déu mateix els ho ha fet conèixer. D'ençà que el món va ser creat, el poder etern de Déu i la seva divinitat, que són invisibles, s'han fet visibles a la intel·ligència a través de les coses creades. Per això no tenen excusa, ja que, tot i conèixer Déu, no l'han glorificat ni li han donat gràcies tal com es mereix. Ben al contrari, s'han refiat de raonaments inútils, i el seu cor insensat s'ha omplert de foscor. Presumint de savis, s'han tornat necis, i han bescanviat la glòria del Déu immortal per imatges d'homes mortals, d'ocells, de quadrúpedes i de rèptils. Per això Déu ha permès que seguissin els seus desigs i els ha deixat a mercè de les impureses amb què profanen el seu propi cos. Han bescanviat la veritat de Déu per la mentida, venerant i adorant les criatures en lloc del Creador. Que ell sigui beneït pels segles. Amén!» (Rm 1,18-25).

I al poble jueu, per mitjà de la seva particular elecció, a través de la Torà, la Llei, testimoniatge privilegiat de la voluntat de Déu: «Tu, en canvi, ostentes el títol de jueu, et sents segur perquè tens la Llei i poses el teu orgull en Déu: coneixes la seva voluntat i, instruït per la Llei, saps discernir el que és millor; et refies de ser guia dels cecs, llum dels qui són a la fosca, educador dels ignorants, mestre dels qui no saben, ja que en la Llei trobes l'expressió clara del coneixement i de la veritat. Doncs bé, tu que ensenyes els altres, no t'ensenyes a tu mateix; tu que prediques de no robar, robes; tu que dius de no cometre adulteri, ets adúlter; tu que detestes els ídols, espolies els seus temples; tu que poses el teu orgull en la Llei, deshones Déu no complint-la, tal com diu l'Escriptura: Per culpa vostra, els pagans menyspreen el nom de Déu. Perquè la circumcisió té valor si compleixes la Llei; però si no la compleixes, ets com un incircumcís» (Rm 2,17-25).

L'Apòstol ensenya un camí nou: és l'actitud i resposta de la fe —que vol dir fer pròpia la voluntat de Déu— el que veritablement importa. Les diferències ètniques, culturals o socials queden minimitzades, anul·lades davant aquesta realitat que les supera: «Perquè davant de Déu no són justos els qui escolten la Llei: només són fets justos els qui la compleixen. En efecte, hi ha pagans que no coneixen la Llei, però compleixen per inclinació natural allò que la Llei mana; no tenen la Llei de Moisès, però segueixen una llei interior. Així demostren que les obres manades per la Llei estan escrites en els seus cors: en donen testimoni els judicis de la seva consciència, que els acusen o els defensen» (Rm 2,13-15).

És la disposició de la persona el que compta. Els prejudicis a la voluntat de Déu, poden donar-se independentment de l'origen racial o cultural, de la mateixa manera que

aquestes distincions són superades quan l'ésser humà s'obre a Déu, a la Bona Notícia de Jesús: «Els jueus demanen prodigis, i els grecs cerquen saviesa, però nosaltres prediquem un Messies crucificat, que és un escàndol per als jueus i, per als grecs, un absurd. Però és poder i saviesa de Déu per a tots els qui són cridats, tant jueus com grecs. Perquè allò que sembla absurd en l'obra de Déu és més savi que la saviesa dels homes, i allò que sembla feble en l'obra de Déu és més fort que no pas els homes» (1Co 1,22-25).

La distinció ja no radica a ser jueu, grec o romà, sinó en la fidelitat al misteri de la creu de Crist. La força, el poder amorós de Déu, la seva saviesa es manifesten en Crist crucificat, i és per a tots sense diferències.

Iguals en dignitat

L'últim escull per desenvolupar és el de les relacions entre home i dona. Vèiem que en la Carta als cristians de Galàcia, Pau afirmava la fi també d'aquesta desigualtat: «Ja no hi ha jueu ni grec, esclau ni lliure, home ni dona: tots sou un de sol en Jesucrist» (Ga 3,28).

1. En les relacions entre home i dona

Una igualtat que primerament es manifesta en les relacions de parella, en el paper de cadascú en el matrimoni. Pau, en la Primera carta als Corintis, subratllarà com aquestes relacions han d'estar basades en una situació d'igualtat. L'ús d'adjectius com «en igualtat, igualment» (1Co 7,3.4) i «de comú acord o amb mutu consentiment» (1Co 7,5) indiquen una perspectiva nova en les relacions entre un home i una dona: «Que el marit compleixi el seu deure matrimonial envers la muller, i que la muller faci el mateix envers el marit. No és la muller qui disposa del seu cos, sinó el marit, com tampoc no és el marit qui disposa del seu cos, sinó la muller. No us refuseu l'un a l'altre, si no és de comú acord i durant un cert temps per tal de dedicar-vos a la pregària; però després torneu a tenir relacions matrimonials, no fos cas que Satanàs us temptés aprofitant-se de la vostra falta de domini. Tot això ho dic no com qui dóna un manament, sinó com qui admet més d'un camí» (1Co 7,3-6).

Pau parla d'unes relacions fonamentades en la igualtat. Cada cos es fa do de l'altre i cadascú es converteix en possessió de l'altre a través d'aquest do, creant un «deute» de l'un envers l'altre. Ni l'home ni la dona poden considerar seu el seu cos: és de l'altre. Més encara, l'expressió grega *sôma*, seguint la tradició de l'Antic Testament¹ indica la persona sencera: és la persona sencera la que està a disposició de l'altre. Pau subratlla la igualtat radical de l'home i de la dona davant el matrimoni, davant les relacions sexuals, davant el dret al cos, a la persona íntegra, de l'altre. La sexualitat en el matrimoni és plena i recíproca disponibilitat d'un cònjuge per a l'altre.

1. La paraula grega *sôma* correspon habitualment en el NT a l'hebreu *bassar*, amb la qual s'indica la persona humana com a ésser corporal i social.

Un grup ascètic en la comunitat de Corint advocava per l'abstenció de les relacions sexuals. Pau, en els vv. 5-6, només com una concessió i sota tres normes de discerniment (de comú acord, per breu temps, i per dedicar-se a l'oració) els permet —no els ordena— una abstinència matrimonial. El judaisme rabínic, llegim en la Misnà, permetia a l'home, mai a la dona, d'abstenir-se de relacions sexuals, amb un límit de trenta dies, per dedicar-se a l'estudi de la Torà (Ket 5,6). Pau, en la línia dels versicles precedents, invoca el comú acord també per a aquesta decisió.

2. En les assemblees de culte i en la tasca evangelitzadora

Les controvèrsies en aquest tema són moltes, i és una qüestió de discussió encara oberta. No obstant això, vull fer alguna aportació a partir de les cartes paulines indiscutibles, del paper de la dona en les reunions litúrgiques i en la predicació de l'Evangeli. 1Co ens ajudarà a entendre aquest paper: «Us felicito perquè us recordeu sempre de mi i conserveu els ensenyaments tal com us els vaig transmetre. Però vull que compregueu que tot home té Crist per cap, l'home és cap de la dona, i Déu és cap de Crist. Quan un home prega o profetitza amb el cap cobert, deshonora el seu cap, i quan una dona prega o profetitza amb el cap sense cobrir, deshonora el seu cap, perquè és igual que si anés rapada. Per tant, si una dona no es vol cobrir, que es talli els cabells; però si li fa vergonya de tallar-se'ls o de rapar-se, que es cobreixi. Pel que fa a l'home, no s'ha de cobrir el cap, perquè és imatge i glòria de Déu, mentre que la dona és la glòria de l'home. No és l'home que va ser tret de la dona, sinó la dona de l'home. Ni tampoc l'home no va ser creat per causa de la dona, sinó la dona per causa de l'home. Per això la dona, per respecte als àngels, ha de portar al cap un signe de la dignitat que té. D'altra banda, per al Senyor no hi ha dona sense home ni home sense dona; perquè si bé la dona va ser treta de l'home, també és cert que l'home neix de la dona, i tot ve finalment de Déu» (1Co 11,2-12).

A part de les instruccions sobre qui ha de cobrir-se el cap i el perquè d'aquest fet, que responen a un esquema cultural actualment superat, i fins i tot relativitzades pel mateix Pau, en el v. 16: «I si algú encara vol discutir-ho, sàpiga que nosaltres no tenim aquest costum, ni tampoc les esglésies de Déu», hi ha altres elements a destacar.

També és deutor de la seva època l'esquema piramidal: Déu-Crist-home-dona. Un esquema que és matisat en el text. La conclusió de l'Apòstol és que «per al Senyor no hi ha dona sense home ni home sense dona» (v. 11). Apunta a una relació en què cadascú és creditor de l'altre i, per tant, amb la mateixa dignitat: «perquè si bé la dona va ser treta de l'home, també és cert que l'home neix de la dona, i tot ve finalment de Déu» (v. 12).

Però de major importància, i cal subratllar-ho, és que tant els homes com les dones pregunten i profetitzen en les assemblees de culte, des d'una situació d'igualtat (vv. 4-5). I això sí que és «revolucionari».

La força, el poder amorós de Déu i la seva saviesa es manifesten en Crist crucificat, i és per a tots sense diferències

És en la carta als Romans on descobrirem un nombre important de dones que s'esforcen i participen amb els homes, en la tasca de la evangelització: «Us recomano la nostra germana **Febe**,² diaconessa de l'església que és a Cèncrees. Acolliu-la en el nom del Senyor, com correspon als qui són del poble sant, i ajudeu-la en tot el que necessiti de vosaltres, que ella també n'ha ajudat molts, entre els quals em compto jo mateix. Saludeu **Prisca** i **Àquila**, col·laboradors meus en Jesucrist, que van exposar la seva vida per salvar la meva: no sóc jo sol a agrair-los-ho, sinó totes les esglésies que no són jueves. Saludeu també l'església que es reuneix a casa d'ells. Saludeu el meu estimat Epènet, la primícia dels qui, a l'Àsia, han cregut en Crist. Saludeu **Maria**, que ha treballat molt per vosaltres. Saludeu **Andrònic** i **Júnia**, que són del meu llinatge i companys meus de presó, molt considerats entre els apòstols, i que van pertànyer al Crist abans que jo mateix. Saludeu **Ampliat**, el meu estimat en el Senyor. Saludeu **Urbà**, col·laborador nostre en el Crist, i el meu estimat **Estaqui**. Saludeu **Apel·les**, que ha estat provat en Crist. Saludeu els qui es reuneixen a casa d'**Aristobul**. Saludeu **Herodió**, que és del meu llinatge. Saludeu els qui es reuneixen a casa de **Narcís**, que pertanyen al Senyor. Saludeu **Trifena** i **Trifosa**, que treballen en el Senyor. Saludeu

2. Les negretes són nostres i indiquen els noms de dona que apareixen en la citació

igualment l'estimada **Pèrsida**, que també ha treballat molt en el Senyor. Saludeu Rufus, que ha estat escollit en el Senyor, i **la seva mare**, que considero també meva. Saludeu Asíncrit, Flegont, Hermes, Pàtrobes, Hermas i els altres germans que es troben amb ells. Saludeu Filòleg i **Júlia**, Nereu i **la seva germana**, Olimpes i tot el poble sant que es troba amb ells» (Rm 16,1-15).

Dones com Febe, diaconessa de l'església de Cèncrees; Prisca, esposa d'Àquila, col·laboradors ambdós de Pau; Maria, que ha treballat molt; Júnia, juntament amb Andrònic, il·lustres entre els apòstols; Trifena i Trifosa que s'han fatigat pel Senyor; Pèrsida, que va treballar molt en el Senyor; la mare de Rufus, Júlia i la germana de Nereu. Un grup de col·laboradores en l'evangelització, que no han d'envejar gens la labor dels homes; que s'esforcen des d'una situació d'igualtat, a dur la Bona Notícia de Jesús a totes les dones i a tots els homes.

3. Un text controvertit

És en la Primera carta als Corintis on trobem un text que aparentment entra en contradicció amb els presentats fins a ara: «Com és costum en totes les esglésies del poble sant, que les dones casades callin en les reunions comunitàries; no els és permès de parlar, sinó que s'han de mostrar submises, com diu fins i tot la Llei. I si es volen instruir sobre algun punt, que ho preguntin a casa als seus marits, perquè no està bé que una dona casada parli en una reunió de la comunitat» (1Co 14,33b-35).

Les solucions d'interpretació proposades són diverses, encara que la qüestió encara no està tancada:

a) És una interpolació postpaulina i, per tant, no pertany estrictament a la teologia de Pau. Una dada que avalaria aquesta hipòtesi és que en diversos manuscrits està col·locat en un altre lloc, concretament després del v. 40.

b) La intenció de Pau és no crear conflictes amb les altres esglésies, en les quals hipotèticament no intervenien les dones. En aquesta ocasió sembla que s'està referint a una «assemblea plenària» de l'Església local, com sembla indicar el v. 23, aquí potser hi podien entrar infidels o no iniciats (v. 24). Això no estaria en contradicció amb la intervenció de les dones en les reunions litúrgiques ordinàries.

Pau és un home del seu temps i de la seva cultura. No sempre és fàcil trencar motlles socials, culturals i religiosos, fins i tot no estant-hi d'acord. El que sí és plausible és que per a ell la dona no és un ésser inferior, és igual a l'home, i ho defensarà en els seus escrits, des d'una posició de discontinuïtat amb costums i prejudicis de la seva època.

Per a Pau tota discriminació —social, cultural, religiosa, racial o de gènere— és incompatible amb el seguiment de Crist Jesús. En Ell han quedat superades totes aquestes barreres que no tenen res a veure amb el seu missatge. L'Evangelí de Jesús és també la Bona Notícia de la dignitat idèntica de tots els éssers humans, sense distinció.